

Verlag omtrent de uitvoering der wet houdende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname.

en bijlagen, omtrent de uitvoering aan die wet gegeven, loopende tot en met ultimo December 1863.

De Minister van Kolonien,

I. D. FRANSEN VAN DE PUTTE.

*Aan den Heer Voorzitter
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*

[XLVI. 2.]

A^o. 1863.

VERSLAG omtrent de uitvoering, gegeven aan de wet van den 8sten Augustus 1862 (*Staatsblad* n°. 164), houdende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname (*Gouvernementsblad* n°. 6).

Afkondiging der wet.

De wet van den 8sten Augustus 1862 (*Staatsblad* n°. 164), houdende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname, bij missive van den Minister van Kolonien dd. 27 Augustus 1862, lit. D, n°. 34/244, op den 21sten September daaraanvolgende alhier ontvangen, werd afgekondigd op den 4den October van dat jaar (*Gouvernementsblad* n°. 6).

Te gelijk met die afkondiging werd door den Gouverneur eene proclamatie (*Gouvernementsblad* n°. 7) aan de slavenbevolking gerigt, waarbij zij werd aangespoord om door lust tot arbeid en door een onbesproken gedrag zich de weldaad der vrijmaking waardig te betoonen. Eene vertaling der wet in het neger-Engelsch, voor zooveel de slaven betrof, werd gratis verspreid, ten einde hen des te beter in staat te stellen hunne toekomstige regten en verplichtingen te leeren kennen.

De emancipatielwet werd door de slavenbevolking over het algemeen met kalmte vernomen en niet met uitbundige of uitgelaten vreugde, en hoewel op een zevental plantages in het laatst van 1862 ongeregeligheden voorvielen, die spoedig bedwongen werden, bleven echter over het algemeen de rust en orde ongestoord. Door onderscheidene plantagemagten en ook door stadsslaven werd den Gouverneur hunne erkentelijkheid betuigd voor de vastgestelde emancipatie, met verzoek om daarvan, namens hen, ook aan den Koning de verzekering te geven, terwijl zij de belofte aflegden van zich rustig, arbeidzaam en gehoorzaam te zullen gedragen.

Na met de wet bekend gesteld te zijn en haar te hebben afgekondigd, rustte op het Koloniaal Bestuur de verplichting om de daaruit voortvloeiende verordeningen te ontwerpen. Met zooveel spoed als, bij zoo veelvuldige andere werkzaamheden, mogelijk was, werden de handen aan het werk geslagen, en gedurende den loop van het jaar 1863, deels onder nadere goedkeuring des Konings, afgekondigd een aantal verordeningen, welke successivelijk hierna zullen worden genoemd, met vermelding tevens der redenen waarom sommige, mede uit de emancipatielwet voortvloeiende verordeningen, tot dusver nog niet konden worden uitgevaardigd.

Van de tegemoetkoming en de wijze harer vaststelling en uitkeering aan reijthebbenden.

Artt. 5—17 der wet. Public. van 5 Maart 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 6).

In verband tot en ter uitvoering van de artt. 5 tot 17 der emancipatielwet, werd eene regeling gevorderd der wijze van vaststelling en uitkeering van de tegemoetkoming toegekend aan eigenaren van slaven. Dit vond plaats bij de publicatie van den 5den Maart 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 6). Langer uitstel van de verificatie die, ten gevolge van aanschrijvingen van hooger hand, niet eerder had kunnen plaats vinden, en van het bekendstellen van belanghebbenden met de overige bepalingen dier publicatie, zou tot schromelijke gevolgen hebben moeten leiden. Belanghebbenden toch, die tot voortzetting na 1 Julij van den arbeid op hunne plantages geneigd mogten zijn, moesten in de gelegenheid worden gesteld hunne arbeiders te betalen, en daartoe was het noodig dat hun de tegemoetkoming tijdig wierd uitgekeerd, waartoe met het oog op art. 11 en volgg. der emancipatielwet wel geene mogelijkheid bestond, indien niet zonder verder verwijl de verificatie plaats vond en de overige punten der aangehaalde publicatie, waarvan even als van elk der overige, die hierna genoemd

worden, een exemplaar hierbij wordt overgelegd, werden geregeld.

Behoudens een paar kleine wijzigingen vermeld in het *Gouvernementsblad* van 1863, n°. 28, werd de evengemelde publicatie goedgekeurd bij 's Konings besluit van den 14den October n°. 55.

Verificatie.

Met verwijzing in het algemeen naar hare bepalingen, wordt hier aangestipt dat de verificatie, volgens de gouvernements-resolutie van den 11den Maart, n°. 7, opgenomen in het hierbij gevoegde *Gouvernements-Advertentieblad* van den 12den, over de geheele kolonie plaats vond in het laatste gedeelte dier maand. Niet zonder moeilijkheid was, bij het geringe beschikbare personeel, de samenstelling der bij die resolutie benoemde commissien en de aanwijzing der geneeskundigen. Voor deze laatsten moest de toevlugt zelfs worden gezocht tot officieren van gezondheid, hetgeen, bij het gemis van voldoende militair geneeskundig personeel alhier, wel onmogelijk zou zijn geweest, indien door den kommandant der marine niet tijdelijk voor de dienst bij de landmagt officieren van gezondheid waren afgestaan. Voor de commissien moest een aantal leden der gewapende burgermagt worden gedesigneerd en daarenboven gebruik worden gemaakt van ambtenaren der verschillende departementen, niettegenstaande hunne veelvuldige andere werkzaamheden.

Terwijl in art. 3 van het emancipatie-ontwerp van October van het jaar 1858 eene speciale commissie werd gedesigneerd, onder meer tot beoordeeling der aan te voeren titels of bewijzen van eigendom, houdt de wet van 8 Augustus hoegenaamd niets in omtrent de autoriteit, voor wie moet blijken dat degenen, die aanspraak maken op de tegemoetkoming, daartoe gerechtigd zijn. Daarin is voorzien in art. 11 en volgg. der publicatie. De samenstelling van de commissie, bedoeld bij art. 13, was aan nog veel meer bezwaren onderworpen dan die der commissien van verificatie, en wel ten gevolge van het zeer beperkte personeel waaruit, vooral bij het raadzame om, althans zooveel doenlijk, geïnteresseerden ter zijde te laten, eene keuze moest worden gedaan.

Op de staten van tegemoetkoming, opgemaakt overeenkomstig art. 7 der aangehaalde publicatie, waren niet in aanmerking gebragt de slaven vóór den dag der verificatie overleden. Ten gevolge van het daartegen door belanghebbenden aangeteekend verzet, werd echter bij arrest van het gerechtshof van den 27sten Augustus 1863 uitgemaakt, dat door het Gouvernement tegemoetkoming verschuldigd is voor de slaven die tusschen de inlevering van de bij art. 5 der wet voorgeschreven borderellen van aangifte en de verificatie dier borderellen overleden zijn.

Aantal voor tegemoetkoming in aanmerking gekomen slaven en bedrag dier tegemoetkoming.

In het geheel zijn voor tegemoetkoming in aanmerking gekomen 26 825 plantage-slaven, waarvoor het bedrag der tegemoetkoming ingevolge art. 8 der wet à f 300 per hoofd, f 8 047 500 is, en 6086 privé slaven, van welke 6063 voor f 300, en 23 hoofden op grond van reeds verkregen recht op manumissie voor f 60 in berekening zijn gebragt, uitmakende dus een bedrag van f 1 820 280.

Een en ander te zamen genomen, verkrijgt men 32 911 hoofden, waarvoor de tegemoetkoming f 9 867 780 bedraagt. Dit cijfer onderging echter nog eenige vermindering, ten gevolge van manumissien tusschen de opmaking der tegemoetkomingsstaten en den 1sten Julij verleend. Het aantal dezer manumissien bedroeg 39, en wel 32 hoofden waarvoor f 300, en 7 hoofden waarvoor f 60 had moeten worden betaald. Het gezamenlijk bedrag van deze manumissien, à f 10 020, van het cijfer van f 9 867 780 aftrekkende, dan komt men op f 9 857 760; zijnde dit cijfer alzoo het juiste bedrag dat voor tegemoetkoming zal moeten worden betaald. Op het cijfer à f 10 200 000, te dier zake op de begrooting uitgetrokken, blijft alzoo f 342 240 beschikbaar.

Onder de voor tegemoetkoming in aanmerking gekomen slaven zijn niet begrepen een aantal van 649 gouvernements-slaven.

Bedrag der in wissel en in specie gedurende 1863 uitbetaalde tegemoetkoming.

Tot en met ultimo December 1863 is voor f 5 757 581,78 uitbetaald geworden, als: f 1 650 114,53 aan specie, f 4 107 467,25 aan wissel.

In specie is, niettegenstaande daartoe f 5 000 000 (een millioen minder dan waartoe de Koloniale Raad had geadviseerd) was uitgezonden, slechts een klein bedrag uitbetaald, alzoo, in strijd met hetgeen aanvankelijk werd verwacht, door verreweg de meeste belanghebbenden wissels werden verlangd. Een groot gedeelte dier specien blijft dus beschikbaar.

Voor dat de geheele uitbetaling zal zijn geschied, zal een geruime tijd moeten verlopen, daar van niet alle eigenaren de ingediende bewijzen van eigendom voldoende zijn bevonden, terwijl sommigen

Verlag omtrent de uitvoering der wet houdende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname.

ze nog in het geheel niet hebben ingediend. Art. 16 der wet stelt een termijn van vier jaren om de uitbetaling te vorderen.

Uitzending van buitengewone regterlijke ambtenaren.

Naar aanleiding van art. 49 der publicatie van 5 Maart, werden door het opperbestuur vier buitengewone regterlijke ambtenaren uitgezonden, wier tegenwoordigheid alhier allezins noodig was, uit aanmerking der processen, ontstaan uit de aanspraak door derden gemaakt op de aan eigenaren toegekende tegemoetkomingsgelden, of ook wel uit de door belanghebbenden, wier overgelegde eigendomsbewijzen onvoldoende waren geacht, tegen den Staat ingestelde vorderingen.

Immigratie en kolonisatie.

Art. 4 der wet.

Ter uitvoering van art. 4 der emancipatiewet werden afgekondigd:

a. het Koninklijk besluit van den 19den Maart 1863, n°. 71, met de daarbij vastgestelde verordeningen betreffende het toezigt en het uitloven van staatswege van premien op den aanvoer van vrije arbeiders (*Gouvernementsblad* n°. 12);

b. publicatie van den 1sten Augustus 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 23), regerende de voorwaarden waarop de vestiging van personen of gezinnen als landbouwers in de kolonie Suriname zal kunnen plaats hebben.

De sub a vermelde verordeningen leidden niet tot gunstige uitkomsten ten gevolge van de bezwaren om van vreemde Regeringen aanwijzing van havens ter verscheping van immigranten te erlangen, hetgeen vrij wat minder mogelijk zou zijn geweest, indien, gelijk in het aan de Kamer ingediend ontwerp der emancipatiewet was voorgedragen, de Staat zelf zich gedurende eenigen tijd met den aanvoer van immigranten had belast. Het niet aannemen dier voordragt heeft niet in het belang der kolonie gestrekt; en heilzaam zou het wezen indien er mogelijkheid bestond daarop alsnog met gunstiger gevolg terug te komen.

Alleen in China konden, bij Koninklijk besluit van 10 Augustus 1863, n°. 91 (*Gouvernementsblad* n°. 25), eenige havens van verscheping worden aangewezen, doch hoezeer welligt later immigranten van daar zullen opdagen, zoo is dit tot nog toe het geval niet geweest, voornamelijk ten gevolge van de vele daaraan verbonden kosten.

Uit Barbados en Malera werd een gering aantal emigranten aangebragt, doch aanwijzing van havens aldaar kon van de daartoe betrekkelijke Regeringen niet worden verkregen en mitsdien konden te dier zake ook geene premien worden uitgekeerd. Eene voorziening hierin, in dier voege dat voor immigranten ook van niet aangewezen havens aangebragt premien kunnen worden uitgekeerd, werd door het Koloniaal Bestuur met aandrang voorgedragen (1). Op alle mogelijke wijzen toch behoort de immigratie, van welke de toekomst der kolonie zoo geheel afhankelijk is, te worden aangemoedigd en bevorderd.

Van kolonisatie, waarover de sub b genoemde verordening handelt, is tot dusverre niets gekomen. Aan een paar alhier reeds aanwezige kolonisten werden ingevolge art. 7 kleine voorschotten gegeven.

Artt. 18—24 der wet.

De artikelen 18 tot en met 24 der emancipatiewet handelen over het staats-toezigt.

Art. 18.

Beheer der districten.

Tot uitvoering in het algemeen der emancipatiewet en meer bijzonder van art. 18 waren uitgevaardigd:

a. het Koninklijk besluit van 21 December 1862, n°. 26, houdende eene nieuwe verdeling der kolonie in districten (*Gouvernementsblad* 1863, n°. 3);

b. het Koninklijk besluit dd. 26 December 1862, n°. 54, betreffende de plaatsing van districts-commissarissen (*Gouvernementsblad* 1863, n°. 4);

c. de publicatie dd. 23 April 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 10), houdende vaststelling en afkondiging van een reglement op het beheer der districten in de kolonie Suriname;

d. die van den 27sten April 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 11), houdende vaststelling en afkondiging van eene instructie voor de districts-commissarissen;

e. die dd. 7 Mei 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 13), houdende uitbreiding en wijziging van eenige bepalingen regerende den burgerlijken stand.

Bij de eerstgemelde vier verordeningen werd het bewoonde gedeelte der kolonie, met inbegrip van het stadsdistrict, verdeeld in zestien districten, wier begrenzingen daarbij werden aangewezen. Tevens werd bepaald, dat de ambtenaren, bij art. 18 der wet bedoeld, den titel zouden voeren van districts-commissarissen en van stads-commissaris.

De sub b genoemde verordening regelt het aantal en de tractementen zoowel van de evengenoemde ambtenaren als van de hun toegevoegde districts-secretarissen en klerken, terwijl het Koninklijk besluit van 19 April 1863, n°. 21 (*Gouvernementsblad* n°. 15), hun kostuum vaststelt.

Bij gouvernements-resolutie van den 29sten April 1863, n°. 11, werden de negen commissarissen en hunne secretarissen benoemd.

In de 1ste klasse werden geplaatst:

die van het stadsdistrict en van het district Nickerie;

in de 2de klasse:

die van het district Beneden-Commewijne, aan wien tevens het bestuur van de districten Boven-Commewijne en Commetewane werd opgedragen;

die van het district Beneden-Suriname, die tevens belast werd met het bestuur van Boven-Suriname; en

die van het district Beneden-Cottica, die tevens met het district Matappica werd belast;

in de 3de klasse:

de commissarissen van de districten Beneden-Para, Beneden-Saramacca en Boven-Cottica. De beide eersten werden bovendien belast, de een met het district Boven-Para, de ander met Boven-Saramacca (benevens de Coppename en het aldaar gelegen etablissement Batavia), en de laatsgenoemde met het district Perica.

Bij dezelfde resolutie werden tevens de stations dier verschillende ambtenaren aangewezen. Niet in alle districten gelukte het daartoe geschikte plaatsen te vinden, zoodat eenige dier standplaatsen wel te wenschen overlaten. Intusschen was het onraadzaam om te groote kosten te besteden tot het aankopen van stations, bij de onzekerheid waarin men verkeerde, in welke gedeelten der kolonie de bevolking in meerdere of mindere mate gevestigd zou blijven. Verscheidene plantages, waarop door het Gouvernement ten behoeve van de commissarissen commissie was gegeven, vielen — en dit was een gelukkig verschijnsel — in handen van particulieren, die hoogere prijzen besteedden.

Er bestaat gegronde vrees, dat de tegenwoordige inrigting van de districtsbesturen op den duur niet te bestendigen zal zijn bij de uitgestrektheid der districten en de geringe hulp waarover de commissarissen beschikken kunnen, zoodat het hun op den duur ondoenlijk zal zijn hunne verplichtingen behoorlijk na te komen, indien niet meer commissarissen worden aangesteld of wel aan de reeds benoemden niet meer assistentie, zoowel wat politieals bureau-personeel betreft, wordt verleend. Toen besloten werd om een commissaris met twee of drie der tegenwoordige districten te belasten, was dit gegrond op het algemeen gevoelen, dat de ver afgelegene plantages, en daaronder alle hooge gronden, zouden worden opgebroken, hetgeen echter gelukkig het geval niet is geweest.

Indien men het oog op de kaart van de kolonie slaat, kan men zich overtuigen van de groote uitgestrektheid der districten. Alvorens echter een bepaald voorstel tot vervanging van het bestaande door eene inrigting van meer blijvend aard kan worden gedaan, is het noodig dat de kolonie zich in een meer gevestigden toestand dan tot dusverre bevinde.

Doel der benoeming van de commissarissen vóór 1 Julij.

Het doel waarom de districts-commissarissen benoemd zijn vóór 1 Julij, den dag waarop zij eerst als zoodanig in functie getreden zijn, was om hen intusschen in de gelegenheid te stellen zich eenigzins met hunne districten bekend te maken, waartoe zij ook reeds in de commissien van verificatie waren geplaatst geworden.

Art. 21 der wet.

Inschrijving en aanneming van namen door de vrijgemaakten. — Verrigtingen der commissarissen vóór 1 Julij.

Gedurende de maanden Mei en Junij bezochten zij successievelijk de plantages hunner districten, ter voldoening aan het bepaalde bij art. 21 der emancipatiewet, en waren met de aldaar bedoelde inschrijving op 1° Julij gereed. Zij benutten die gelegenheid,

(1) Aan die voordragt is gevolg gegeven bij Koninklijk besluit van 19 Mei 1864, n°. 29, afgekondigd in het *Gouvernementsblad* van dat jaar n°. 13.

Verslag omtrent de uitvoering der wet houdende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname.

om den slaven alle verlangd wordende inlichtingen te geven, hen aan te sporen om zoodra mogelijk na 1° Julij werkovereenkomsten te sluiten, en hun vooral op het hart te drukken om den tijd, die tot hunne vrijmaking nog verlopen moest, ordelijk en arbeidzaam door te brengen en hunnen meesters geene reden tot ontevredenheid te geven.

Bijzonderheden omtrent het beheer der districten en de instructie der districts-commissarissen komen voor in de aangehaalde publicatie van 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 10, 11 en 13).

Onderhoud der communicatien.

Eene nadere regeling van art. 75 van het reglement op het beheer der districten, ter aanwijzing aan welke vereischten de wegen moeten voldoen, is noodig. Behoorlijke communicatien te land worden volstrekt gevorderd. Het is echter onraadzaam voorgekomen, om onder de moeilijke omstandigheden, zoo kort na de emancipatie, en uit hoofde van den korten tijd gedurende welken het reglement nog in werking is, nieuwe verplichtingen omtrent dit onderwerp aan de huurders op te leggen, en zijn de districts-commissarissen mitsdien aangeschreven om bij het onderzoek naar het onderhoud der wegen en der bruggen niet meer te vorderen, dan tot dusver ingevolge het vroegere divisie-reglement mogt worden verlangd.

Winkels in de districten.

Het houden van winkels in de divisien was vroeger niet vermeld. Van de daartoe bij art. 17 van het reglement voor de districten opengelaten gelegenheid werd een ruim gebruik gemaakt, en in alle districten verzezen, met vergunning van het Bestuur, winkels, waarin de vrijgemaakten zich levensmiddelen en andere voorwerpen van behoefte of weelde konden verschaffen; en ruimschoots werd hiervan door hen gebruik gemaakt.

Staatstoezigt; disciplinaire regtsmagt der commissarissen.

Op de aan commissarissen bij de even gemelde publicatie toegekende bevoegdheid tot het opleggen van disciplinaire straffen wordt straks teruggekomen.

Dat bij de groote maatschappelijke hervorming, waarbij verreweg het grootste deel der bevolking uit de slavernij tot de vrijheid overging, en bij den bijzonderen toestand welken het staatstoezigt in het leven roept, in het belang der publieke orde en tot eene behoorlijke uitoefening van dat toezigt en van de geheele emancipatielwet, speciale, van het algemeene regt afwijkende bepalingen gevorderd werden, behoeft geen betoog. Zij zijn voor een groot deel vervat in de publicatie van den 16den April 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 9), houdende voorzieningen omtrent de regten en verplichtingen van de onder staatstoezigt geplaatsten en van hunne huurders, aangevuld bij de publicatie van 19 Junij en 22 December (*Gouvernementsblad* n°. 20 en 29), al welke verordeningen mede in het neger-Engelsch werden vertaald en verspreid.

Bezwaren van belanghebbenden tegen de uitgevaardigde publicatien.

Tegen deze publicatie, even als tegen die betreffende de reglementen op het beheer der districten, werden door een aantal planters reeds dadelijk na hare uitgevaardiging bezwaren ingebracht, die, hoezeer voor een deel allezins verklaarbaar, nogtans overdreven voorkwamen en grootendeels schenen voort te spruiten uit een geest van ontevredenheid, die zich reeds dadelijk bij de afkondiging van de wet van 8 Augustus 1862 had geopenbaard, en toegeschreven moet worden deels aan de ongelukkige, voor de toekomst van Suriname zoo schadelijke wijzigingen, welke het oorspronkelijk ontwerp bij de behandeling in de Staten-Generaal ondergaan heeft, deels uit beduchtheid voor een nieuwen staat van zaken, waarmede een ieder zich niet vereenigen kon. Nadat die bezwaren met al de aandacht, welke het gewigt der zaak vorderde, waren overwogen, werd aan de belanghebbenden te kennen gegeven, dat er geene voldoende gronden bevonden waren om reeds dadelijk over te gaan tot eene wijziging van de pas, na uitvoerige behandeling in den Koloniale Raad uitgevaardigde en nog niet eens in werking getreden verordeningen, omtrent wier mogelijke gebreken nog met geene juistheid te oordeelen viel, te minder daar het in casu de regeling gold van een geheel nieuwen, tot dusver in de kolonie onbekenden toestand; doch dat succesvoller, naar mate de ervaring de noodzakelijkheid of wenschelijkheid van wijzigingen of aanvullingen mogt aantoonen, daartoe zou worden overgegaan; waarbij dan ook gaarne partij zou worden getrokken van al zoodanige bemerkingen of bedenkingen, als door belanghebbenden ter kennis van het Bestuur zouden worden gebragt. De overdrevenheid van sommige der bezwaren is reeds door de ondervinding aangewezen. Het lijdt nogtans geen twijfel, dat langzamerhand verbeteringen in onderscheidene verordeningen zullen moeten worden aangebragt.

Verwijzende naar de bepalingen der aangehaalde publicatie (*Gouvernementsblad* n°. 9) betreffende het staatstoezigt, waarbij vooral dat onderwerp geregeld is, wordt daaromtrent nog het volgende aangegeekend.

Zoolang het staatstoezigt duurt en althans in de eerste jaren na de emancipatie, wordt eene spoedige regtsbedeeling vereischt, waartoe, zoolang geene verzwarende omstandigheden aanwezig zijn, disciplinaire straffen worden gevorderd. Zonder eene spoedig werkende disciplinaire regtsmagt, waarbij uit den aard der zaak veel aan den daarmede belasten ambtenaar moet worden overgelaten, en waarbij, met aanwijzing bij wettelijke verordeningen van de perken zijner magt, nogtans overigens geene vormen of termijnen kunnen worden voorgeschreven, — zonder zoodanige spoedig werkende disciplinaire regtsmagt is niets van het staatstoezigt te wachten, zal in het algemeen op den arbeid der vrijgemaakten niet te rekenen vallen, en zijn groote wanorde en bandeloosheid te voorzien. De noodzakelijkheid van disciplinaire straffen is door de ervaring elders geleerd, vooral in Britsch Guyana, alwaar men sedert kort zelfs de vroeger afgeschafte 'straf' van slagen weder heeft moeten invoeren voor afgoderijen, herhaalden diefstal van banannen of anderen kost. Waartoe zou het ook leiden, indien, bij het gemis van de bedoelde regtsmagt, de arbeiders, die zich op de plantages aan geringe overtreding schuldig maken, naar Paramaribo moesten worden gezonden om aldaar voor den register te regt te staan?

Misschien is geene volkplanting, geen land, waar slavernij bestaat of bij het begin dezer eeuw bestond, minder gunstig gelegen om van de emancipatie goede resultaten te erlangen dan Suriname, waar de plantages, dikwijls op verre afstanden van elkander gelegen, door bosschen en moerassen omgeven, zonder andere communicatie dan gebrekkige en tijdroovende waterwegen, overal den arbeider de gelegenheid aanbieden, zich straffeloos aan het werk te onttrekken, terwijl de dwangmiddelen, welke een natuurlijk gevolg van het staatstoezigt zijn, uit gebrek aan personeel en snelle vervoermiddelen in de uitgestrekte districten even traag in hunne uitwerking zijn moeten. Zonder, zoo als in Demerary, ter vervanging der vroegere huisselijke tucht te kunnen rekenen op eene plaatselijke politie van vertrouwde werklieden op de plantages, waarvan sommige eene bevolking bevatten welke in Europa een dorp zoude vormen, moet door een commissaris en eenige weinige maréchaussées, in enkele gevallen bijgestaan door burger-officieren, de wet worden gehandhaafd over eene uitgestrektheid, waarvan men soms in geen drie dagen reizens de grens bereiken kan. Bij die ongunstige omstandigheden telt Suriname er nog eene, die haar uitsluitend eigen is, namelijk eene bevolking van boschnegers en wegloopers, die de onwilligen eene les uit het verledene leeren, die hun de mogelijkheid aanduidt om ver van het bewoonde gedeelte der kolonie ongemoeid in afzondering te leven; tot opvolging van welk voorbeeld de vrijgemaakten echter, behoudens hunne zucht om zich op grondjes te vestigen, waarop hierna wordt teruggekomen, tot dusver geene geneigdheid aan den dag hebben gelegd.

De disciplinaire regtsmagt der commissarissen is dus, het behoeft geen verder betoog, volstrekt noodig. Zonder haar is het staatstoezigt onmogelijk; en de handhaving van dat staatstoezigt, die, gelijk de ondervinding nu schijnt te leeren, minder zwaar zal vallen en veel minder kostbaar zal wezen dan aanvankelijk gedacht was, is de basis waarop ons geheel emancipatiestelsel rust. Dat toezigt mag dus, wat de tegenstanders daarvan ook mogen aanvoeren, niet opgeheven, maar evenmin door daarop inbreuk makende maatregelen of voorschriften verlampt of ontzenuwd worden; en dit zoowel in het belang van den vrijgemaakte als van den planter, of liever in het welbegrepen belang der geheele maatschappij. De tot dusver verkregen uitkomsten zijn gunstig en bepalen zich niet enkel tot den arbeid, maar tot den lust om op de plantages de kinderen naar school te zenden. Zonder staatstoezigt zouden er weinige kinderen der vrijgemaakten onderwijs genieten, maar de meesten met hunne ouders rondzwerfen van de eene plaats naar de andere, tot dat zij zich eindelijk, even als in Demerary, op eene of andere verlaten plantage of grond nederzetten om aldaar geheel gedemoraliseerd te worden. Krachtig moet dus de hand aan het staatstoezigt gehouden worden en niet minder aan de daaruit voortvloeiende en daaraan onmiddellijk verbonden verplichting tot het sluiten van werkovereenkomsten.

Art. 19 der wet.

De strekking van het staatstoezigt volgens art. 19 der emancipatielwet is, ook bij de aangehaalde publicatie van 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 9), in acht genomen.

Huwelijken.

Ter bevordering van het huwelijk der onder staatstoezigt geplaatsten (zie ook alin. 1 van art. 27 der even aangehaalde

Verslag omtrent de uitvoering der wet houdende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname.

publicatie), werd bij gouvernementsresolutie van 11 September bepaald, dat degenen hunner, die met elkander een huwelijk aangaan, te dier zake, *zonder dat de overlegging van een bewijs van onvermogen wordt gevorderd*, vrijgesteld zijn van de betaling van de daarvoor aan de ambtenaren van den burgerlijken stand toegekende emolumenten, waaronder ook die voor de extracten uit de registers van den burgerlijken stand, waarvan de overlegging bij een huwelijk mogt worden geëischt; dat de vermelde extracten vrij van zegel zouden mogen worden afgegeven, en dat degenen hunner, die geene andere dan de neger-Engelsche taal magtig zijn, zoowel bij de aantekening als bij de voltrekking van een huwelijk kosteloos door een tolk zouden worden ter zijde gestaan.

Het ontbrak echter niet aan ervaren personen, ook onder de leden van den Kolonialen Raad, die deze bepalingen in de gevallen waarin de onder staats-toezigt geplaatsten tot betalen in staat waren afkeuren, als niet konnende strekken om hen het huwelijk te leeren appreciëren en hen te leeren om als andere leden der maatschappij naar hun vermogen in de lasten bij te dragen.

Met die bedenking, hoezeer niet geheel van grond ontbloeit, kon het bestuur zich echter niet vereenigen, maar verlangde dat de eigenliefde der vrijgemaakten, vooral door de Moravische Broeders, zoude worden opgewekt om niet als behoeftigen gehuwd te worden. Nuttig werd het nogtans geacht, ook uit het oogpunt van zedelijkheid, om aan die vrijstelling de voorwaarde te verbinden, dat degenen, die daarvan gebruik wilden maken, zich bij de aantekening of voltrekking van hun huwelijk van geen rijtuig zouden mogen bedienen, noch op eenige andere wijs eene onbehoorlijke weelde aan den dag zouden mogen leggen, zoo als omtrent andere lieden uit den lageren stand is voorgeschreven wanneer zij verzoeken gratis in het huwelijk te treden.

Gedurende het laatste halfjaar van 1863 hadden zoowel te Paramaribo als in de buitendistricten twee en dertig huwelijken plaats, waarbij beide partijen onder staats-toezigt geplaatst waren, drie waarbij alleen de man, en negen en twintig waarbij alleen de vrouw zich onder dat toezigt bevond. Het aantal huwelijken over de geheele kolonie bedroeg vóór de emancipatie over de drie laatste jaren gemiddeld 63 per jaar.

Alinea 2 van art. 19 der wet.

Lediggang en zwerverij.

Ten aanzien van het weren van lediggang werden speciale, straks te vermelden verordeningen uitgevaardigd.

Verplichting tot arbeid.

De regeling der verplichting tot arbeid, zoo stellig voorgeschreven bij art. 24 der emancipatiewet, vond mede plaats bij de publicatie van 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 9) en hare aanvullingen.

Alinea 3 van art. 19 en art. 25 der wet.

School- en godsdienstig onderwijs.

Ter bevordering van het school- en godsdienstig onderwijs (alinea 3 van art. 19 en art. 25 der emancipatiewet) moest men zich voor 's hands tot art. 21 der zoo even aangehaalde publicatie bepalen. Het onderwijs der onder staats-toezigt geplaatsten is tot dusverre bijna geheel in handen van de Moravische Broeders, en het nut dat zij door hun onderwijs stichten, moet op hoogen prijs worden gesteld. In de buitendistricten worden op verscheidene etablissementen scholen door hen gehouden, waarvan echter op verre na niet alle plantages ten gevolge van hare ligging gebruik kunnen maken, op enkele waarvan zich echter door de genoemde zendelingen opgeleide neger-onderwijzers bevinden. Ook hunne school te Paramaribo, alwaar zich even als op enkele plantages mede scholen van de Roomsch-katholieke geestelijken bevinden, wordt door vele onder staats-toezigt geplaatsten bezocht, die trouwens ook, even als andere onvermogenen kinderen op de overige scholen, voor zoover de beschikbare middelen dit toelaten, gratis kunnen worden onderwezen.

Hoezeer in den laatsten tijd vooral door de zorg van de Moravische Broeders veel tot verbetering van het onderwijs is gedaan, zoo moet hierin nog veel door het bestuur worden verrigt, hetgeen niet vrij van bezwaar was, zoolang niet uitgemaakt was, welke plantages ten gevolge van de emancipatie verlaten en welke aangehouden werden, en op welke plaatsen gevolgelijk scholen vereischt zouden worden. Thans is een plan tot oprigting van scholen en tot verbetering van het onderwijs in bewerking, waarbij ook op de hulp der Moravische Broeders en Roomsch-katholieke geestelijken wordt gerekend. Worden in den vervolge de herwaarts uitgezonden, tot schoolonderwijzers bestemde zendelingen vooraf als zodanig in Nederland, na afgelegd examen, geadmitteerd, waartoe het voornemen bij de Moravische Broeders schijnt te

bestaan, dan zal eene der grieven, die bij sommigen tegen het schoolonderwijs dier zendelingen worden aangevoerd, uit den weg zijn geruimd. Zijn hunne scholen voor het oogenblik al niet onder toezigt der schoolcommissie gesteld, zoo staan zij toch open voor de leden dier commissie die haar zouden willen bezoeken.

Alinea 4 van art. 19, artt. 32, 34 en 35 der wet.

Ondersteuning van hulpbehoevenden en verpleging van zieken.

Alinea 4 van art. 19, en artt. 32, 34 en 35 betreffen de middelen tot ondersteuning der hulpbehoevenden en de geneeskundige verpleging.

Eene verkeerde opvatting, dat het Bestuur gehouden zou zijn alle kinderen en ouden, zonder onderscheid, te verzorgen, ook dan zelfs wanneer hunne betrekkingen daartoe in staat waren, hetgeen, ware daaraan toegegeven, vele kosten voor het Gouvernement na zich zou hebben gesleept, maar ook van uiterst verderfelijke gevolgen voor de maatschappelijke opleiding der vrijgemaakten zou geweest zijn, had ten gevolge eene aankondiging zijdens het Bestuur, waarbij de aandacht er op werd gevestigd dat, even als op alle andere vrije personen, zoo ook van primo Julij af op de alsdan vrijgemaakten, zoowel wettelijk als zedelijk, de verplichting rustte om hunne kinderen of ouders, die niet in staat zijn zich zelven van het noodige te voorzien, te verzorgen, terwijl het bestuur zich belastte met de verzorging alleen van die ouden, gebrekkigen en kinderen, die, tot geene gezinnen behorende, geen arbeid kunnen verrigten en mitsdien onverzorgd op zich zelven staan.

Deze annonce had een gunstig resultaat. Voor zooveel betreft degenen die ten laste van het Bestuur kwamen, werden eigenaren en administrateurs van g uvernementswege verzocht, hen voorloopig van het noodige te voorzien, onder tegoeddoening zijdens het Bestuur van f 1 's weeks per hoofd, en voor zoover hieraan geen gevolg wierd gegeven, werden de hulpbehoevenden op den landgrond Boniface te Paramaribo opgenomen en verpleegd.

Betaalde onderstandgelden.

Het totaal der tot ultimo December betaalde onderstandgelden, zoowel in het stadsdistrict als in de buitendistricten, waaronder ook de gouvernementsplantages begrepen zijn, bedroeg f 19 797,93, waaronder voor een gering deel begrafeniskosten begrepen zijn.

Een aantal van ruim 700 genoten onderstand.

Veel, zeer veel laat de geneeskundige verpleging, vooral in de buitendistricten, te wenschen. Vestiging van hospitalen en aanstelling van een voldoende aantal geneeskundigen in de districten, een en ander door het Bestuur, met bepaling dat ter bestrijding der onkosten hiervan eene naar het aantal arbeiders te berekenen hoofdelijke belasting door de huurders zal worden opgebracht, komt voor het beste middel te zijn om in deze gewichtige aangelegenheid behoorlijk te voorzien. Een ontwerp is in behandeling, waartoe echter, even als hier vóór ten aanzien der scholen is aangemerkt, niet kon worden overgegaan zoolang men niet wist welke plantages na de emancipatie zouden worden aangehouden en in welke districten zich meer of minder arbeiders zouden vestigen. Tot zoo lang moest wel op den bestaanden voet worden voortgegaan en het Bestuur zich bepalen tot art. 27, de 5de alinea van art. 32 en art. 33 der publicatie (*Gouvernementsblad* n°. 9), terwijl intusschen zooveel mogelijk een scherp toezigt op de zieken-localen wordt gehouden, en ter geneeskundige behandeling van de onder staats-toezigt geplaatsten en verdere behoeftige civile personen, die in de verschillende militaire zieken-inrigtingen worden opgenomen, belast zijn, tegen genot eener buitengewone toelage, de officieren van gezondheid te Paramaribo en op de buitenposten; door welken maatregel, in afwachting eener definitive regeling, voorloopig zooveel doenlijk voorzien is in de geneeskundige behandeling van zoo veel behoeftigen (1).

Een groot bezwaar tegen de behoorlijke geneeskundige verpleging der geëmancipeerden op de plantages bestaat in hun onwil om zich bij ziekte in de hospitalen of zieken-localen te begeven, alwaar voor de behoorlijke toediening van geneesmiddelen en voor de in achtneming van het voorschreven diëet kan worden gewaakt, terwijl zij, aan zich zelven overgelaten, omtrent het een en ander vrij onverschillig zijn. Die onwil ontstaat misschien voor een deel uit de herinnering dat die zieken-localen gedurende de slavernij tevens hunne gevangenen waren; maar sedert ook uit de zucht om vrij en ongestoord zich te kunnen bewegen, zonder eenige contróle van huurder of geneesheer. Er wordt door planters over geklaagd, en de onwil wordt zooveel mogelijk door de districts-

(1) Zie ook de publicatie van 30 April 1864 (*Gouvernementsblad* n°. 6), betreffende de verpleging van onder staats-toezigt geplaatsten in het militaire hospitaal of in de infirmerien.

Verslag omtrent de uitvoering der wet houdende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname.

commissarissen bedwongen, doch het mag niet ontveinsd worden dat hij gesterkt is door de zwakheid van sommige huurders zelve, die op de naleving door hunne arbeiders van het heilzame voorschrift hunner verpleging in de plantage-hospitalen niet aandrongen, uit vrees hen daardoor te indisponeren en bij vernieuwing van contracten arbeiders te zullen verliezen. Enkelien lieten het na uit eene verkeerd begrepen zuinigheid, om den ziekenkost, waarop de vrijgemaakten in het hospitaal aanspraak hebben, te besparen. Het slechte voorbeeld werkte ook voor andere plantages nadeelig.

Art. 20 der wet.

Ontslag van het staats-toezigt.

Van de bevoegdheid, den Gouverneur toegekend, om vrijgemaakten, die zich door zedelijk gedrag en arbeidzaamheid gunstig onderscheiden, van het staats-toezigt te ontslaan, werd gedurende 1863 geen gebruik gemaakt. Wel werd reeds in den aanvang der maand September het verzoek gedaan om de op twee plantages aanwezige nog niet gecontracteerd hebbende 194 vrijgemaakten van dat toezigt te ontslaan, doch de inwilliging, toen reeds, van dat verzoek werd onraadzaam geacht, onder mededeeling aan den belanghebbende, dat later de daartoe strekkende verzoeken van hen, die na, ingevolge de bestaande wettelijke voorschriften, werkovereenkomsten te hebben gesloten, zich door zedelijk gedrag en arbeidzaamheid gunstig onderscheiden, gaarne in overweging zouden worden genomen.

Ware het verzoek toegestaan, zoo zou het door meerdere gevolgd zijn, waarvan het niet sluiten van werkovereenkomsten en mitsdien eene niet geringe beperking van het zoo volstrekt noodige staats-toezigt het gevolg zou geweest zijn. En hoezeer het Bestuur niet ongeinzind is in den loop van 1864 enkele malen het vermeld art. 20 toe te passen, zoo mag echter in het algemeen belang, waaronder ook dat der vrijgemaakten zelve, van de daarbij toegekende bevoegdheid geen veelvuldig gebruik worden gemaakt.

Art. 21 der wet.

Zie hiervóór.

Artt. 22 en 23 der wet.

Uitzonderingen op het burgerlijk en strafregt.

De uitzonderingen hier bedoeld komen voor in de onderscheidene uitgevaardigde, tot het staats-toezigt betrekkelijke publicatiën, en bepalen zich voornamelijk tot de verpligting der vrijgemaakten om werkovereenkomsten te sluiten, en tot de disciplinaire regtsmagt der districts-commissarissen waaraan zij onderworpen zijn.

Eigendom van onroerende goederen.

Een enkel voornaam punt nog verdient hier vermeld te worden namelijk de bepaling van art. 20 der publicatie van 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 9), betreffende de voorwaarden waaronder onder staats-toezigt geplaatsten den eigendom van onroerende goederen mogen hebben. Naar het gevoelen van den procureur-generaal en van vele andere bevoegde beoordeelaars, moest den onder staats-toezigt gestelden het in eigendom verkrijgen, ja zelfs het in huur nemen van vast goed worden ontzegd. Een in het laatst van 1861 door de commissie voor de nieuwe wetgeving ingediend verslag eindigt met de volgende woorden: » Men behoeft slechts weinig bekend te zijn met het gebeurde in het naburige Britsch Guyana, na het eindigen van het dusgenaamd apprenticeship, om overtuigd te zijn dat, zal iets van het staats-toezigt voor den geregelden arbeid van de plantages te wachten zijn, den arbeidslieden het regt moet ontzegd blijven om voor eigen rekening gronden te gaan bebouwen, iets dat, zelfs na het eindigen van het staats-toezigt, uiterst nadeelig op den geregelden, wel georganiseerden plantage-arbeid zal inwerken. »

Hoeveel juist hierin ook gelegen zij, zoo heeft echter het Koloniaal Bestuur, na hetgeen daaromtrent in de zitting der Tweede Kamer van de Staten-Generaal van den 9den Julij 1862 is verhandeld, en na het bij die gelegenheid door de Regering aangevoerde, geene vrijheid gevonden om den eigendom van onroerend goed te verbieden, maar zich moeten bepalen om dien behoudens eenige beperking te vergunnen.

Soortgelijke beperking is ook niet nieuw, maar overeenstemmende met die welke sedert lang ten aanzien van de gemanumiteerden bestond. Ook dezen konden, gedurende tien jaren na hunne manumissie, zonder vergunning van den gouverneur, geene onroerende goederen in eigendom verkrijgen. (Zie artt. 4 en 5 van de publicatie van 1844, *Gouvernementsblad* n°. 5, in verband tot art. 2, § c der publicatie van 1831, *Gouvernementsblad* n°. 13).

Art. 24 der wet.

Verpligting tot gezetten arbeid. Het sluiten van werkovereenkomsten.

De bovenvermelde bepalingen zijn geregeld bij de publicatie van 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 9) en hare aanvullingen. Groot was aanvankelijk de weerzin der vrijgemaakten tegen dat sluiten van contracten. Langzamerhand echter, naar mate zij door de ondervinding leerden, dat de vrees die zij gekoesterd hadden, als of zij daardoor in eene met de slavernij overeenkomende positie geplaatst wierden, ongegrond was, week hun weerzin. Aan die verpligting tot het aangaan van contracten moet, gelijk reeds hiervóór is gezegd, streng de hand worden gehouden, wil men het geheele staats-toezigt, welks handhaving zoo dringend vereischt wordt, niet illusoir maken.

Van de bij § A 3 aan den Gouverneur toegekende bevoegdheid, om gedurende de twee eerste jaren de keuze der vrijgemaakten tot het sluiten van overeenkomsten te beperken tot de divisie of het district, waarin zij den 1sten Julij gevestigd waren, werd het onnoodig geacht gebruik te maken, zoodat eene groote verhuizing in verschillende districten plaats vond. Alleen kwam het raadzaam voor om te bepalen, dat voor'shands noch uit Nickerie, noch uit Coronie, de beide van Paramaribo meest afgelegen districten, onder staats-toezigt geplaatsten zich zouden mogen verwijderen alvorens het districts-commissarissen gebleken was, dat zij in een ander district overeenkomsten hadden gesloten.

Op de in §§ A 4 en B 4 vermelde drie maanden en omtrent het te werk stellen door het Bestuur van niet gecontracteerd hebbende zal nader worden teruggekomen.

Art. 25 der wet.

Zie hiervóór.

Art. 26 der wet.

Bezitten en dragen van wapenen.

Omtrent het bezitten en dragen van wapenen, waarvan in bovenvermeld artikel sprake is, komen nadere bepalingen voor in art. 58 van het reglement op het beheer der districten (*Gouvernementsblad* n°. 10). Aan verscheidene arbeiders werd de daarbij bedoelde vergunning verleend.

Art. 27 der wet.

Tarief van werktaken en loonen.

Zie art. 13 der publicatie van 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 9). Het thans nog bestaande tarief van werktaken en loonen is dat van 1861 (*Gouvernementsblad* n°. 1). Vele moeilijkheden zijn verbonden aan het ontwerpen van een nieuw tarief.

Door vele planters werd op eene vermindering van de bij het evengemelde tarief vastgestelde, huns inziens, te hooge loonen aangedrongen, doch zoodanige vermindering kwam onraadzaam voor, te meer dewijl uit het rapport der met de zamenstelling van dat tarief in der tijd belast geweest zijnde commissie, waarin ook ervaren planters zitting hadden, blijkt, dat zij bij het ontwerpen er van tot maatstaf had genomen den prijs van 8 cents per pond suiker en niet de toen hooge prijzen, en dat het, hoezeer dagteekenende van den tijd der slavernij, ook met het oog op de geëmancipeerde slaven was ontworpen.

Hoogst nadeelig werd het geacht, dat het Gouvernement aan de onder staats-toezigt geplaatsten, welke het luidens art. 24 § A 4 te werk moet stellen omdat ze geene contracten met particulieren kunnen of willen sluiten, gelijke loonen zou geven als bij het tarief voorgeschreven. Het opperbestuur, van gevoelen dat de wet niet toelaat onderscheiden kategorien van gouvernements-arbeiders vast te stellen, vereenigde zich niet met het voorstel van het Koloniaal Bestuur, om aan de vermelde onder staats-toezigt geplaatsten een minder loon toe te kennen. Gelukkig zijn de hiervan gevreesde nadeelen niet ontstaan, wijl, tot groot geluk der kolonie, slechts zeer enkele vrijgemaakten door het Gouvernement behoeften te worden te werk gesteld, maar nagenoeg de geheele werkbare magt voor den particulieren landbouw behouden bleef.

Art. 28 der wet.

Oproeping van arbeiders voor gouvernementsdiensten.

De maatstaf, waarnaar deze oproeping moet geschieden, is aangegeven bij art. 53 van het reglement op het beheer der districten.

Art. 29 der wet.

Lediggang en zwerfverij.

Hierover handelen de publicatiën van 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 16 en 17), houdende voorzieningen tegen verbindtenis van kwaad-

Verslag omtrent de uitvoering der wet houdende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname.

doenders, landlooperij en bedelarij en tegen lediggang en zwerverij, en eenige ander daarmede in verband staande misdrijven en overtredingen.

De ontwerpen dier verordeningen waren aan het opperbestuur ter goedkeuring opgezonden, doch alzoo zijne beslissing medio Junij nog niet was ontvangen en de dag der emancipatie nabij was, werd de afkondiging onder nadere goedkeuring dringend gevorderd.

In het laatst der maand Julij werd echter van het Ministerie van Kolonien een gewijzigd ontwerp ter uitvaardiging ontvangen, maar alzoo de reeds uitgevaardigde een zeer gunstigen indruk hadden gemaakt en voor alsnog zeer goed werkten, zoo werd op dezerzijdsche voordragt magtiging verleend ze voorloopig in werking te laten.

Ook nu nog, na verloop van zoo veel langeren tijd, werken de twee genoemde verordeningen, even als de andere tot de emancipatie betrekkelijke publicaties, zeer goed.

In hoe milden zin de emancipatielwet ook wordt toegepast, zoo mag dit echter niet leiden om uit het oog te verliezen dat wanorde, vagabondage, lediggang en zwerverij, waartoe vooral deze kolonie door haren localen toestand zoo ruimschoots de gelegenheid aanbiedt, krachtig moeten worden te keer gegaan, en hiertoe zijn de bepalingen der twee aangehaalde, met kennis van bevolking en van locale omstandigheden zamengestelde verordeningen volstrekt noodig.

Art. 30 der wet.

Verplichting den eigenaren en den vrijgemaakten opgelegd gedurende de eerste drie maanden na de opheffing der slavernij.

Niet gemakkelijk was het aan dit artikel uitvoering te geven. Blijkbaar was het doel van den wetgever om aan den eenen kant de vrijgemaakten, zoolang zij geene overeenkomsten hadden kunnen sluiten, niet van huisvesting verstoken te laten, en aan den anderen kant hen te verhinderen zich aan lediggang en zwerverij over te geven.

Vrij algemeen bestond echter de vrees dat de bepaling van dit art. 30 juist aanleiding geven zou om hen aan lediggang en zwerverij te gewennen, en hoezeer dit nu, niet in zoo groote mate als gevreesd werd, plaats vond, zoo heeft nogtans de onderzinking geleerd dat die termijn van drie maanden niet gunstig heeft gewerkt op de geëmancipeerden, en wenschelijk ware het geweest, alsmede voldoende voor het beoogde doel, indien die termijn op hoogstens *eene* maand ware gesteld geworden. Bij art. 34 der publicatie van 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 9) is de wijze van uitvoering van het aangehaald art. 30 geregeld. Van vele zijden werden tegen die regeling bezwaren ingebracht, vermits belanghebbenden van gevoelen waren dat voor de vier dagen arbeid, waartoe de vrijgemaakten gehouden waren, aan deze laatste niets behoefde te worden betaald boven de huisvesting, en inderdaad gaf de redactie van art. 30 der wet daartoe aanleiding. Intusschen werd door het Koloniaal Bestuur aangenomen, dat moest worden vastgehouden aan het in de wet op den voorgrond gestelde beginsel, dat vrijgemaakten niet dan *tegen loon* arbeiden. Ter voorkoming dat de arbeiders, loon genietende voor den bij art. 30 der wet bedoelden arbeid, zich niet zouden haasten om ingevolge art. 24 der wet werkovereenkomsten te sluiten, of wel daaromtrent onverschillig zouden wezen, is bepaald dat hun loon gedurende den tijd dat zij nog geene overeenkomsten gesloten hadden, slechts twee derden zou bedragen van dat vastgesteld bij tarief van 1861, (*Gouvernementsblad* n°. 1). Alleen voor de bij art. 24 § A der wet bedoelde vrijgemaakten werd deze regeling vereischt.

Art. 31 der wet.

Hieromtrent is voorzien bij art. 4 der reeds aangehaalde publicatie van 1863, n°. 17.

Artt. 32, 33 en 34 der wet.

Zie artt. 32, 33 en 44 der publicatie van 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 9) en hetgeen hiervóór reeds omtrent geneeskundige verpleging en het bezitten van grondeigendom door de vrijgemaakten is gezegd.

Iarigting der woningen op de plantages en gronden.

Niet wenschelijk is het voorgekomen, maar ook aan vele moeilijkheden onderhevig, reeds dadelijk bepalingen te maken, waarbij in bijzonderheden wordt aangewezen hoedanig de woningen ingerigt moeten zijn. Voor's hands werd het voorschrift dat zij *geschikte* woningen moeten wezen voldoende geacht; terwijl de huurders in hun eigen belang, om hunne arbeiders te behouden, hiervoor ook wel zorg zullen dragen. Blijkt later, hetzij bij het

onderzoek volgens art. 14 van het reglement op het beheer van de districten, hetzij op eenige andere wijze, dat meer speciale voorschriften noodig zijn, dan zal hiertoe kunnen worden overgegaan.

Art. 35 der wet.

Huisvesting en verpleging van onverzorgde weezen en andere hulpbehoevenden.

Zie art. 24 der publicatie van 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 9) en hetgeen reeds hiervóór omtrent *ondersteuning van hulpbehoevenden en verpleging van zieken* is aangemerkt.

Jaarlijksche belasting, door de vrijgemaakten op te brengen.

De bovenvermelde belasting wordt eerst over 1864 geïnd, alzoo het Bestuur van gevoelen was dat de emancipatielwet niet anders heeft bedoeld (gelijk ook werd afgeleid uit de woorden *jaarlijksche en den aanvang van het jaar*), dan dat de belasting door de vrijgemaakten niet over het tweede halfjaar 1863 zou worden opgebracht, onder welken indruk een groot gedeelte der ingezetenen, ook der arbeidende bevolking verkeerde, zoodat het voor haar geene geringe teleurstelling en misrekening zou zijn geweest alsnog tot de voldoening er van te worden genoodzaakt.

Daar verreweg de meeste contracten pas na 1 October gesloten zijn, en derhalve niet alleen de drie maanden na 1 Julij, maar ook de laatste drie maanden van 1863 als een tijd van overgang moesten worden beschouwd, zoo zou de inning van de belasting voor die zes maanden, had de wet die al gewild, schier onmogelijk zijn geweest, terwijl, had men de vele moeilijkheden, ook van administrativen aard, die daaraan verbonden waren, al te boven kunnen komen, dan nog het bedrag, dat misschien zou zijn geïnd, zoo gering en onbeduidend zou geweest zijn, dat het in de verste verte niet zou hebben opgewogen tegen de vele daarmede gepaard gaande bezwaren.

Deze belasting is op de begrooing voor 1864 op f 38 750 geraamd. Men berekende dat 15 000 vrijgemaakten werkovereenkomsten zouden sluiten, als:

7500 mannen à f 3	per jaar	f 22 500
7500 vrouwen " 1.50	" "	11 250
terwijl voor immigranten was aangenomen		5 000
		f 38 750

Het overeenkomstig de contracten, welke tot het einde van Januarij 1864 gesloten waren, opgemaakt kohier duidt aan:

voor de districten Boven- en Beneden-Suriname	f 4 858,50
" " " " " Para	5 243,50
" " " " " Beneden-Cottica en Matappica	8 000,00
" " " " " Boven- en Beneden-Commewijne en Commetewane	6 475,50
" " " " " Boven-Cottica en Perica	3 306,00
" " " " " Boven- en Beneden-Saramacca	2 032,50
" Nickerie	2 350,50
" Coronie	2 143,50
" het stadsdistrict, alwaar met het einde van het eerste kwartaal reeds 3160 contracten gesloten waren, kan gesteld worden	7 120,00
	f 41 530,00

zoodat, zonder immigratie, de geraamde som met ruim f 2800 overschreden wordt.

Art. 36 der wet.

Straffen op het niet nakomen der overeenkomsten.

De hier bedoelde straffen en wat er toe behoort werden geregeld in de onderscheidene de emancipatie betreffende verordeningen, naar mate van de in elke daarvan behandelde onderwerpen, zoo als in het *Gouvernementsblad* n°. 9 (artt. 6, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 30 en 31) en de *Gouvernementsbladen* n°. 10, 11, 16 en 17. Op de noodzakelijkheid der disciplinaire regtsmagt van de districts-commissarissen over de vrijgemaakten is reeds hiervóór de aandacht gevestigd. De twee hierbij overgelegde staten wijzen aan ter zake van welke overtredingen door de commissarissen

Verslag omtrent de uitvoering der wet houdende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname.

gedurende de eerste drie maanden na 1 Julij en gedurende het laatste kwartaal van 1863 disciplinaire straffen zijn opgelegd.

In die zes maanden werd maar eens tegen een huurder van vrijgemaakten, als zoodanig, eene actie ingesteld, ter zake van het niet behoorlijk betalen van het bedongen loon, waarop echter vrijpraak volgde (1).

Art. 37 der wet.

Er bestond geene noodzakelijkheid om van de hier aan den Gouverneur toegekende bevoegdheid gebruik te maken.

Versterking van land- en zeemagt.

Ten einde tegen alle mogelijke gebeurtenissen gewapend te zijn, werd zoowel de land- als de zeemagt tijdig versterkt, en wel de eerstgemelde met een detachement mariniers, groot 4 officieren en 195 onder-officieren en manschappen, terwijl de zeemagt gebragt werd op een korvet met stoomvermogen, vier stoomflottille-vaartuigen en een schoener. Ook 144 manschappen, bestemd voor het bataillon jagers, werden in 1863 uitgezonden, die echter grootendeels dienen moesten om te worden ingelijfd in het aanstonds te vermelden corps maréchaussées.

De toestand was echter reeds vóór het einde van het jaar zoodanig, dat zoowel de korvet als het detachement mariniers konden repatriëren en twee der stoomflottille-vaartuigen hunne bestemming naar Oost-Indië, alwaar ten gevolge van in Japan ontstane verwikkelingen hunne tegenwoordigheid werd vereischt, konden vervolgen.

Politie.

Het politiewezen werd geregeld bij de Koninklijke besluiten van 19 November 1862, n°. 99 en 100 (*Gouvernementsblad* 1863 n°. 7.)

Het eerstgemelde besluit werd met den 1sten Julij in werking gebragt. Vroeger kon dit niet ten gevolge van moeilijkheden in de samenstelling van het corps, en ook wijl er geen geschikt opperwachmeester kon worden gevonden voor de daartoe aangewezen som van f 1000, welk bedrag dan ook op de herhaalde verzoeken des Gouverneurs tot op f 1800 werd verhoogd.

Het tweede besluit bleef, ten gevolge der daartoe op voordragt van het Koloniaal Bestuur door het opperbestuur verleende magtiging, buiten werking. In het dezerzijds te gelijker tijd gedaan voorstel, om daarentegen het corps maréchaussées te versterken, werd door het opperbestuur voor's hands, tot dat de ondervinding de noodzakelijkheid daartoe nader zou hebben aangetoond, gedifficulteerd.

De ondervinding is ruimschoots opgedaan. Het politiewezen in de geheele kolonie en vooral in de buitendistricten is te gering. Elk der districts-commissarissen heeft te zijner beschikking tien maréchaussées, behalve de commissaris van Beneden-Commewijne, die, alzoo hij drie districten beheert, er vijfteen heeft. Bij de uitgestrektheid der districten, waarop reeds hiervóór werd gewezen, is dit, wanneer men de bevolking in aanmerking neemt, die nog door immigranten kan worden vermeerderd, te gering. De maréchaussées, over zulk eene uitgestrektheid verspreid, hebben een weinig zelfstandig karakter en hunne magt is te zeer verbrokken. Daarenboven wordt die magt, vooral in de buitendistricten, niet zelden aanmerkelijk verminderd door ziekte, meest koortsen, waaraan de maréchaussées uit den aard hunner dienst bij dag en nacht bijzonder blootstaan.

Het opperbestuur heeft in der tijd het benoemen van hulpagenten van politie, gekozen uit de meest vertrouwde werklieden op de plantages, afgeslagen. En inderdaad, in hoe vele opzichten, naar het hiervóór reeds vermelde voorbeeld van Demerary, de aanwezigheid op de plantages van zoodanige hulpagenten ook aan te bevelen zoude wezen, zoo moet nogtans worden erkend, dat tegen de aanwijzing daartoe van arbeiders het bezwaar bestaat, dat zij ligtelijk te veel onder den invloed van de gezagvoerders zouden komen.

Eene versterking van de politiemagt te Paramaribo en vooral in de buitendistricten blijft dringend noodig.

(1) De volgende bekeuringen hadden plaats, als:

van een gezagvoerder, wegens het weigeren van een pas aan onder staats-toezigt geplaatsten;

van twee personen, elk wegens het huisvesten van onder staats-toezigt geplaatsten zonder wettige overeenkomst;

van een gezagvoerder, wegens het niet betalen van loon aan 2 arbeiders;

van een gezagvoerder, wegens het niet onderhouden der bruggen en communicatiën.

De bekeuringen betaalden de boeten, zonder de dagvaarding af te wachten. In verscheidene gevallen werd hetgeen waarop door de districts-commissarissen aanmerking werd gemaakt verholpen, zonder dat het tot eene bekeuring behoefde te komen.

Vaststelling van eenige bepalingen bij de nadering van den 1sten Julij.

Hoewel bij de nadering van den 1sten Julij, hier en daar, niet zonder grond, klagten oprezen over weinig arbeidzaamheid, over onwil en overmoed der arbeiders, en vooral der jongere bevolking, zoo werd echter die dag, over het algemeen, rustig en ordelijk te gemoet gegaan. Ook in het belang dier rust en orde kwam het raadzaam voor, op den dag der emancipatie van bestuurswege geene openbare feestelijkheden te doen plaats vinden, maar zich te bepalen tot de uitschrijving van een algemeen dank- en bedestond (*Publicatie van den 16den Junij, Gouvernementsblad* n°. 18) en tot een salut door het fort Zeelandia en door den militairen post in Nickerie (*gouvernements-resolutie 18 Junij, Gouvernementsblad* n°. 19).

Dat de vrijgemaakten zich gedurende de eerste dagen na de emancipatie niet aan den arbeid zouden begeven was zeer natuurlijk, en niet verstandig zou het geweest zijn hen alsdan niet met eenige toegevendheid te behandelen. Opdat echter die toestand niet te lang zou duren, maar zij zich zoo spoedig mogelijk weder te werk zouden stellen, en ter voorkoming dat zij op eene ongeregelde wijze en naar welgevallen de vier dagen arbeids zouden verrigten, hetgeen zeer nadeelig voor de goede orde en tegen hun eigen belang en dat van de planters zou zijn, werd het noodig geacht te bepalen, op welk tijdstip hun arbeid een aanvang zou moeten nemen, en de dagen aan te wijzen, op welke zij gehouden zouden zijn om, zoolang zij geen contract zouden hebben gesloten, gedurende den reeds besproken, bij art. 30 der wet aangewezen termijn van drie maanden voor hunne gewezen meesters te werken. Dit onderwerp werd geregeld bij de publicatie van 19 Junij 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 20).

Van eene soortgelijke bij de nadering van het nieuwe jaar, mede in het belang der orde, uitgevaardigde publicatie kan gevoegelijk te dezer plaatse worden melding gemaakt, namelijk de publicatie van 22 December 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 29).

Viering van den dag der emancipatie.

De dag van den 1sten Julij werd door de geëmancipeerden onder godsdienstoefening gevierd en liep in de grootste kalmte en stilte af; eene kalmte en stilte waarin verscheidene personen zelfs iets onnatuurlijks vonden, doch die zich daardoor verklaren laten, dat de Moravische zendelingen reeds dagen te voren hunne in den slavenstand verkeerende gemeenteleden op het betamelijke hadden gewezen om den 1ste Julij rustig en godsdienstig door te brengen, en scherp lieten toezien of aan die vermaning gevolg werd gegeven, hetgeen bij de strenge tucht, die onder dat kerkgenootschap heerscht, van krachtige uitwerking was. Door velen werd echter des avonds die feestdag stil in hunne woningen gevierd. Des ochtends alleen vervoegde zich eene schare vrijgemaakten, meest uit jongemenschens bestaande, tot den Gouverneur en daarna bij eenige andere autoriteiten, om van hunne dankbaarheid aan den Koning te doen blijken.

De 2de en 3de Julij werden aan eenig openbaar vreugdebetoon gewijd. Scharen geëmancipeerden, met vlaggen, groene takken en bloemen, liepen juichende en zingende langs de straten, bij herhaling zich voor het gouvernementshuis vertoonende ten einde hunnen dank te uiten, en bij al dit gejoel, waaraan geene verhindering hoegenaamd werd in den weg gelegd, was niet de minste onordelijkheid te bespeuren, hetgeen te opmerkelijker is, wanneer men in aanmerking neemt, dat die menigte bestond uit het minst beschaafde gedeelte der vrijgemaakten en uit jongens en meisjes.

Des avonds hadden er op verscheidene plaatsen danspartijen plaats. En hiermede liep te Paramaribo alles af. Op den 4den was alles weder stil.

Ook in de buitendistricten heerschten eene gewenschte rust en orde en werd de gewigtige gebeurtenis in dans en vrolijkheid gevierd.

Overzicht van den toestand na de emancipatie.

Reeds spoedig echter, en wel op den 6den, den dag waarop de arbeid een aanvang nemen moest, begonnen in de buitendistricten de ongeregeldeheden en het verzet, meer bijzonder in den geheelen Beneden-Cottica, alwaar, met uitzondering van een paar plantages, op alle geweigerd werd om tegen het bepaalde loon te werken. Men scheen zich langs den geheelen regter oever der Commewijne van Alliance, aan den mond der Matappica, tot aan Resolutie, de laatste plantage aan den mond der Suriname, verstaan te hebben. Op twee plantages, wier bevolking zich tot dusverre altijd door rust en orde had gekenmerkt, was de op-roerige geest zelfs zoo groot, dat noch de tusschenkomst van den op een dier beide gevestigden Moravischen zending, noch die

Verslag omtrent de uitvoering der wet houdende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname.¹

van den districts-commissaris en van de door dezen ter assistentie geroepen militaire magt, noch het arresteren en aan het strafwerk plaatsen van eenigen hunner iets baatte.

Verkeerde raadgevingen, opruijingen, wantrouwen jegens de gezagvoerders, waartoe van sommige zijden ook wel aanleiding gegeven werd, verkeerd begrip van hunnen nieuwen toestand, overmoed vooral bij de jongeren, waren de voornaamste oorzaken van dat verzet, hetwelk echter na een persoonlijk bezoek van den Gouverneur op een aantal der aan de beide oevers van de Commewijne en Cottica gelegen plantages allengskens bedaarde, ten gevolge van de door hem met behulp van een tolk, zonder vertoon van eenige militaire magt, tot de onderscheidene magten gevoerde toespraken, waarbij hij hunne bezwaren trachtte op te lossen en hun zoo duidelijk mogelijk hunne regten en verplichtingen trachtte voor te houden.

Wel waren hun reeds vroeger door den districts-commissaris daaromtrent inlichtingen verstrekt, maar, bij den zich zoo velerzijds bij de vrijgemaakten openbarenden geest van wantrouwen, wilden zij ze van de hoogste autoriteit zelve vernemen.

Ondanks de hiervan verkregen gunstige resultaten, liet echter de geregelde arbeid gedurende de eerste drie maanden ook zelfs op sommige plantages, alwaar reeds gecontracteerd was, veel te wenschen over.

Niet overal echter openbaarde zich dezelfde onwil, en in sommige districten, als in de Suriname, Beneden-Para, Saramacca en Beneden-Commewijne, werden reeds spoedig na 1°. Julij op onderscheidene plantages contracten gesloten. Op de meeste echter bleef men daartoe tot in den aanvang van October onwillig, en werd ook toen daartoe niet overgegaan dan na de herhaalde persoonlijke tusschenkomst des Gouverneurs.

Veel moeite kostte het, de meeste vrijgemaakten op de plantages (te Paramaribo veroorzaakte dit weinige moeite, hoewel ook daar aanvankelijk velen zich trachtten te onttrekken) tot het sluiten van overeenkomsten te bewegen. De vrees zich te verbinden tot gezetten arbeid en het verlies der twee vrije dagen schenen wel overal de hoofdoorzaak te zijn.

De oorzaak tot het sluiten van contracten bestond echter niet alleen aan de zijde der vrijgemaakten, maar ook van sommige eigenaren en administrateurs, en hoewel dit niet altijd aan de laatstgenoemden te wijten was, alzo ze afhankelijk bleven van de aanschrijvingen hunner buitenlandsche lastgevers, zoo moet echter met leedwezen worden vermeld, dat er onder hen waren, die, ontevreden over den nieuwen staat van zaken en over de verschillende door het Bestuur uitgevaardigde verordeningen, niet medewerkten ter bevordering van het beoogde doel, maar integendeel de moeilijkheden van het Bestuur aanmerkelijk vermeerderten, terwijl eenigen hunner door hunnen onwil om tijdig te contracteren, zich zelven later gebrek aan genoegzame handen te wijten hadden.

Vele belanghebbenden echter — met genoegten wordt daarvan melding gemaakt — werkten de bedoelingen van het Bestuur, het welslagen der emancipatie en daardoor ook hun eigen belang in de hand.

Een groot bezwaar rees reeds dadelijk na de emancipatie, doordien ten aanzien van een aantal van ongeveer 10 000 geëmancipeerden, de gewezen eigenaren, weinige dagen slechts vóór 1 Julij, verklaarden van dien arbeid geen gebruik te willen maken gedurende den bij art. 30 der emancipatielwet in verband tot art. 34 der publicatie van Junij 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 9) bepaalde termijn van drie maanden, binnen welken de vrijgemaakten nog niet verplicht waren contracten te sluiten en gedurende welken termijn het Bestuur mitsdien gehouden zou wezen om, behoudens de verplichting der gewezen eigenaren tot huisvesting, maatregelen tot verzorging van zoodanige geëmancipeerden te nemen.

Gelukkig werd dit bezwaar uit den weg geruimd en werden de meeste buiten bemoeijing van het Bestuur te werk gesteld. Twee suikerplantages werden echter door het Bestuur in cultuur gehouden van 1°. Julij tot 1°. October, voornamelijk omdat de administrateurs, geene instructien van hunne lasthebbers ontvangende hebbende, mitsdien niet wilden voortwerken, de vrijgemaakten toch ten onzen laste kwamen, en het jammer zou zijn geweest, die effecten uit gebrek aan voorziening te laten te niet gaan. De onkosten daaraan besteed zijn echter gedekt door de verkregen producten.

Gelijk hiervóór reeds is aangemerkt, werden, ondanks alle onderzochte moeilijkheden, kort na 1°. October door de meeste vrijgemaakten contracten gesloten, terwijl dat voorbeeld successievelijk door de nog ontbrekenden op weinige uitzonderingen na werd gevolgd.

Tot bereiking van dat doel waren door het Bestuur de noodige maatregelen genomen. Uitdrukkelijk was te kennen gegeven, dat strengelijk de hand zou worden gehouden aan de bepaling, dat van 1°. October af geene vrijgemaakten op plantages of gronden

zonder wettige overeenkomst aan den arbeid mogten gehouden worden, en dat de plantage-magten, welke onwillig bleven die overeenkomsten aan te gaan, naar elders zouden worden overgebracht en te werk gesteld, terwijl tot hunne vervoering, waar dit gevorderd mogt worden, de noodige vaartuigen op onderscheidene punten gereed lagen en ter voorkoming van verzet in verschillende districten oorlogsschepen geposteerd waren. Verscheidene tot nog toe tot het sluiten van contracten ongezinde planters, alsmede vele vrijgemaakten, haastten zich nu overeenkomsten te sluiten, de eersten om niet al hun werkvolk te verliezen, de laatsten om niet naar andere gedeelten der kolonie te worden vervoerd.

En hoezeer er waren die zich aan die verplichting nog bleven onttrekken, wier aantal echter, gelijk aanstonds zal worden aangetoond, op lange na niet zoo groot was als van sommige zijden werd beweerd, zoo kan met genoegten worden gerapporteerd, dat de werkbare magt behouden is gebleven voor den landbouw, en het Gouvernement, op zeer weinige uitzonderingen na, te zijnen laste slechts gekregen heeft ouden, weezen, gebrekkigen en half-gebrekkigen.

Hiervóór, ad art. 35, werd aangewezen, dat het totaal der belasting door de vrijgemaakten op te brengen, opgemaakt overeenkomstig de tot het laatst van Januarij gesloten contracten, de som van f 41 530 bedroeg, hetgeen, indien men een even groot aantal mannen als vrouwen aanneemt, ongeveer 18 500 contractanten geeft. Neemt men daarbij in aanmerking:

1°. dat na ultimo Januarij nog contracten gesloten zijn met sommige vrijgemaakten die zich schuil gehouden hadden, met anderen die wegens ziekte vroeger geene huurders konden vinden en sedert genezen zijn; dat met meerdere zwangere vrouwen geene overeenkomsten werden aangegaan en dezen derhalve over 1864 geene contributie verschuldigd zijn (publicatie van 1864, *Gouvernementsblad* n°. 1);

2°. de oude en gebrekkigen en weeskinderen, welke door het Gouvernement of hunne familie gealimenteerd worden;

3°. degenen die sedert 1°. Julij overleden zijn;

4°. de ouden boven de zestig en de kinderen beneden de vijftien jaren, die niet in de termen vallen overeenkomsten te sluiten;

5°. dat geene noemenswaardige immigratie nog heeft plaats gevonden, —

dan blijkt uit een en ander vrij duidelijk, dat van degenen, die beschouwd worden de werkbare magt uit te maken, weinigen overblijven die zich niet tot arbeid verbonden hebben; en dat hetgeen daaromtrent van sommige zijden wordt aangevoerd zeer overdreven is.

De moeite tot het sluiten van werkovereenkomsten tot geregelden plantage-arbeid had, behalve aan de reeds vermelde oorzaken, ook haar ontstaan te wijten aan de neiging der vrijgemaakten om alleen, of wel bij verwanten, op kleine buiten cultuur zijnde grondjes zich neder te zetten, en bij de afgelegenheid dier grondjes zich aan het toezigt der districts-autoriteiten te onttrekken. Dat euvel, hetwelk in het naburige Britsch Guyana zulke verderfelijke gevolgen had en de vrijgemaakten aldaar geheel demoraliseerde, moet ernstig worden tegengegaan, waartoe geene contracten worden toegelaten dan op werkelijk in cultuur zijnde, tot huisvesting en verpleging van vrijgemaakten behoorlijk ingerigte plantages of gronden.

Ook eene groote zucht om zich uit de buitendistricten naar Paramaribo te verplaatsen, waardoor vele handen aan den veldarbeid onttrokken zouden worden, openbaarde zich. Vooral was dit het geval ten aanzien van kinderen, wier moeders hen zooveel mogelijk van de plantages naar de stad trachtten te verwijderen. Dit te voorkomen, in overeenstemming met art. 24 § A der wet, kost mede ernstige inspanning.

De vrijgemaakten sloten niet allen contracten op de plantage waartoe zij vóór de emancipatie hadden behoord, maar een aantal begaf zich daartoe naar andere effecten. Als aanleidende oorzaak moet worden aangemerkt, hetzij dat de geëmancipeerden niet overweg konden met den eigenaar of directeur, waarvan de schuld nu eens aan de eerstgenoemden dan weder aan den laatstgenoemden lag, hetzij de wispelturigheid der vrijgemaakten, en hunne zucht naar iets nieuws en om niet als vrije menschen te blijven werken bij dezelfde personen onder welke zij als slaven waren werkzaam geweest, hetzij — en dit vond ook wel eenige malen plaats — door opstokerij van enkele kwalijk gezinde raddraaijers, die een nadeeligen invloed op de vrijgemaakten uitoefenen. Over het algemeen echter werden ter gelegenheid van dat sluiten van contracten bevelen gegeven, dat de vrijgemaakten aan hunnen grond gehecht zijn, vooral wanneer zij daar goede kostgronden hebben, en het is te verwachten dat wanneer de eerste werkovereenkomsten zullen zijn verschenen, velen weder naar hunne oude plantage zullen terugkeeren.

Verslag omtrent de uitvoering der wet houdende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname.

Doordien zoo algemeen contracten gesloten zijn, was het onnoodig om de tot het te werk stellen van vrijgemaakten aangekochte plantages langer aan te houden, en konde, met de voordragt aan het opperbestuur tot verkoop der beide gouvernementen-plantages Catharina-Sophia en Rustenburg, tevens het voorstel worden gedaan om de eerst bedoelde effecten te verkoopen. Zij zijn de suikerplantages Zorg en Hoop, aangekocht voor de som van f 24 000, en de grond St. Germain, gelegen in de nabijheid van den post Montpelier, alwaar de vrijgemaakten tot het openkappen van nieuwe wegen zouden hebben kunnen worden te werk gesteld. Tot verkoop van de gronden der tot vestiging van districts-commissarissen aangekochte plantages Frederiksdorp en Ephrata, met behoud nogtans van het voor die ambtenaren benodigde gedeelte, werd mede autorisatie verzocht en verkregen.

Tot den aankoop van twee andere plantages was door het Koloniaal Bestuur last gegeven, de eene tot vestiging van eenen districts-commissaris, de andere, wegens hare geïsoleerde ligging aan de monding der Saramacca, bestemd tot een straf-etablisement; maar zij zijn gelukkig door inwoners der kolonie gekocht voor prijzen, welke alle verwachting te boven gingen. Ook is er eene in pacht genomen om vrijgemaakten te werk te stellen, en die omstandigheid hield het Bestuur teug om andere aankopen te doen, overtuigd dat, als er veel arbeiders ten laste van het Gouvernement zouden komen, er ook wel plantages zonder volk in huur te krijgen zouden zijn, zoo als er dan ook werkelijk aangeboden zijn, die het gelukkig niet heeft behoeven te pachten.

Voorzeker valt er nog genoeg aan te merken op den tegenwoordigen stand van zaken. De vrijgemaakten beneden de vijftien jaren op de plantages kenmerken zich door onwil en onbetamelijkheid, en bij de zucht der vrijgemaakten om hunne kinderen aan den geregelden arbeid te onttrekken, en bij het gemis van alle tucht over deze laatsten, zijn voorzieningen hiertegen dringend noodig (1). Niet overal wordt ook door de volwassene geregeld gearbeid; niet altijd kan, uit gebrek eener genoegzame politiemagt, vooral in de buitendistricten, met genoegzamen spoed en ernst door de districts-autoriteiten gehandeld worden. Het sluiten van huwelijken is nog niet altijd een bewijs van toenemende zedelijkheid, maar valt daarop intengendeel nog veel af te dingen, terwijl heidensche en afgodendansen in den eersten tijd na de emancipatie meer dan in de laatste jaren te voorschijn traden. Eene wel is waar reeds lang vóór de emancipatie voorziene omstandigheid, namelijk de ontzaggelijke duurte, waartoe de eerste levensmiddelen sedert de afschaffing der slavernij gestegen zijn, vooral vleesch, gevogelte, eijeren, groenten, bananen, is mede van geene gunstige werking, want indien zij in sommige gevallen welligt tot arbeid dwingt, geeft zij ook aanleiding tot diefstal, vooral van bananen, die zoo gemakkelijk uit te voeren en zoo zelden te bewijzen is.

Zonder echter deze punten voorbij te zien, kan nogtans met vol vertrouwen worden verklaard, dat de emancipatie tot dusver goed werkt en dat hare uitkomsten alle verwachtingen hebben overtroffen.

Hierbij wordt overgelegd een staat, aantoonende de verscheping van producten, gemiddeld per jaar, gedurende de vijf jaren welke 1863 zijn voorafgegaan. Op dien staat wordt tevens aangetoond de uitvoer gedurende het jaar 1863 en de twee eerste quartalen van 1864 (2).

Neemt men de suiker tot maatstaf als hoofdproduct en het eenige welks onmiddellijke opbrengst geforceerd kan worden door het afmalen van onrijp riet en het verwaarloozen der cultuur, daar toch cacao, koffij en katoen niet onrijp kunnen worden geplukt, dan ontwaart men dat de uitvoer gedurende het eerstgenoemde tijdvak gemiddeld per jaar bedroeg 29 669 680 ponden en gedurende 1863, het emancipatiejaar, 27 365 364 ponden of slechts 2 304 316 ponden minder.

Heeft wel eenig land onder gelijke omstandigheden eene dergelijke uitkomst kunnen aanbieden? Men zal hiertegen welligt aanmerken, dat deze voordragt verkeerd is, want dat juist gedurende de zes maanden der slavernij het grootste product verkregen is geworden, en wel 18 377 664 ponden, of ruim twee derde gedeelten der geheele opbrengst van 1863. Dit kan niet worden ontkend; maar aangezien onder gewone omstandigheden de opbrengst van suikerplantages op het einde van het jaar het grootst is, en een gemiddeld kwartaal der jaren vóór 1863 slechts nagenoeg 7½ miljoen gaf tegen 9 miljoen in elk der eerste quartalen van 1863, dat in den gewonen regel minder dan 7½ miljoen had moeten geven, bewijst die aanmerking slechts hoe men de toekomst heeft opgeofferd aan den

schrik van het oogenblik, die ongelukkig niet zonder invloed op de latere productie gebleven is.

Hierbij moet worden gewezen:

1°. op den achteruitgang der suikerplantages, waar, uit vrees voor de toekomst, rijp en onrijp riet werd weggemalen om het laatste product te verzekeren dat men er nog van dacht te bekomen vóór zij verkocht of gesloopt zouden moeten worden, ten gevolge waarvan alles in onkruid opgroeide en de gewone nieuwe aanplantingen achterwege bleven:

2°. op de drie overgangsmaanden van 1°. Julij tot 1°. October, toen weinig gearbeid is en nog vele maar voortwerkten om de zaak vooreerst slechts gaande te houden, maar zonder vertrouwen op de toekomst;

3°. eindelijk, toen dat vertrouwen met de maand October begon te herleven, op de verhuizing van vrijgemaakten, waardoor sommige plantages zonder werkvolk bleven, terwijl, hoezeer anderen in de gelegenheid werden gesteld arbeiders te bekomen, het resultaat van dien meerderen arbeid zich nog weinig doet gevoelen. En toch ontwaart men uit denzelfden staat, dat elk der beide eerste quartalen van 1863 nagenoeg zes millioen pond suiker voor den uitvoer opgeleverd heeft.

Eene niet geheel van grond ontbloote aanmerking is deze, dat uit het vorenstaande nog geene juiste gevolgtrekking kan worden gemaakt, wijl het tot dusver gemalen riet *gedurende de slavernij* geplant is en de vermindering van productie zich sterker zal doen gevoelen tegen den tijd, dat onder gewone omstandigheden het riet (hetwelk in den regel eerst 14 à 18 maanden na de aanplanting wordt afgemalen) naar den molen zoude moeten worden gebracht, dat men na 1°. Julij had moeten, doch niet heeft kunnen planten. De ondervinding zal leeren wat hiervan is. Nu kan echter op de gelukkige omstandigheid worden gewezen, dat vele plantages zijn overgegaan in handen van alhier gevestigde eigenaren, die, de toekomst niet uit het oog verliezende, de cultuur met ijver behartigen en bevorderen en ook reeds zelfs uitgebreid hebben.

In ieder geval toont de overgelegde staat uitkomsten aan zóó gunstig, als voorzeker niemand van het eerste jaar der emancipatie ooit had durven verwachten.

Dat het vertrouwen op de toekomst reeds spoedig na de emancipatie herleede blijkt ook hieruit, dat slechts enkele, en dan nog plantages van zeer weinig beduidenis, zijn verlaten, maar daarentegen zelfs de meest afgelegene, van welke men het nooit had gedacht, in cultuur zijn gebleven, terwijl hooge prijzen tot den aankoop van plantages werden besteed.

Een staat wordt hierbij overgelegd, aantoonende de prijzen van primo Julij 1862 tot primo Julij 1864 (1) voor plantages en gronden bij publieken, zoowel willigen als onwilligen, en bij onderhandschen verkoop, besteed. Ten aanzien van die vóór de emancipatie verkocht, wordt in de kolom van aanmerkingen melding gemaakt of de verkoop ook de slavenmagt betrof, of wel alleen de bloote gronden zonder slaven.

Op dien staat wordt tevens aangewezen dat onderscheiden plantages, vroeger aan buitenlandsche eigenaren toebehoorende, thans, gelijk zoo aanstonds reeds werd opgemerkt, in handen van alhier gevestigde eigenaren zijn gekomen, hetgeen om vele redenen van nuttigen invloed is.

Indien men, onder meer andere voorbeelden, ziet, dat in April 1863, toen nog weinig vertrouwen heerschte, voor de suikerplantage de Drie Gebroeders, zonder slavenmagt, de som van f 32 000 besteed is, terwijl zij in de drie laatst voorafgaande jaren gemiddeld *negen honderd duizend pond suiker* in 't jaar produceerde, en nog geen getij van de stad verwijderd is, en dat daarentegen dertien maanden later, bijkans een jaar na de emancipatie, f 27 500 betaald wordt voor de suikerplantage La Paix, die in de laatste jaren slechts *circa vier honderd duizend pond per jaar* produceerde, de verst afgelegen suikerstaat in de Boven-Cottica is en zoo ver af ligt, dat zij niet onder het onmiddellijk bereik van den districts-commissaris staat en tot vervoer harer producten naar de stad groote onkosten betalen moet, zoodat zij dan ook vóór de emancipatie opgeteekend stond als eene der vele, die noodwendig zouden moeten worden gesloopt; — indien men daarop en op de voor zoo menige andere plantage bestede prijzen let, dan voorzeker zal moeten worden erkend dat er vertrouwen op de toekomst heerscht.

De opname bij het eind van dit verslag van een gedeelte uit het jaarlijksch rapport der voorstanders van de Moravische Broedergemeente, welke ijverige zendingen gerekend worden meer

(1) Zie de hierbij gevoegde publicatie van den 17den Mei 1864 (*Gouvernementsblad* n°. 9), over welker werking nog niet te oordeelen valt.

(2) Hoezeer dit verslag overigens uitsluitend over 1863 loopt, is het niet ondoelmatig voorgekomen, hier ook het eerste halfjaar van 1864 te vermelden.

(1) Ook hier wordt, bij uitzondering van den in dit verslag gevolgden regel, om alleen over 1863 te handelen, van een gedeelte van 1864 melding gemaakt.

Verslag omtrent de uitvoering der wet houdende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname.
Begrooting voor de gestichten Ommerschans en Veenhuizen, dienst 1865.

(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet.)

in den geest van het volk door te dringen, waarmede zij dagelijks, in elk oogenblik van den dag in aanraking komen, wordt niet onbelangrijk geacht:

» Het is aan geen twijfel onderworpen, dat de afschaffing der slavernij heilrijken invloed zal uitoefenen op de zedelijke en maatschappelijke beschaving der negers, alhoewel het ook niet kan ontken worden, dat in de vrijheid eene verzoeking opgesloten ligt tot hoogmoed en losbandigheid. Grooten vooruitgang zal men in den korten tijd, die sedert de afschaffing der slavernij afgevoerd is, niet verwachten; evenwel een begin van vooruitgang is onmiskenbaar.

» De werkzaamheden op de plantages gaan geregeld voort; het is gebleken dat de negers van geregelden arbeid niet zoo afkeerig zijn, als men veelal beweerd heeft.

» Hun aanvankelijke afkeer tegen werkovereenkomsten was daaruit voortgevloeid, dat zij de bedoeling er van weinig of niet begrepen en hunne denkbeelden door verkeerde uitleggingen en valsche geruchten verward werden. Het staats-toezigt, met de verplichting tot geregelden arbeid, zal hen aan dezen nog meer gewennen en de tijd hen leeren het voordeel er van in te zien.

» Met het sluiten van wettige huwelijken is onder de geëmancipeerden in sommige districten een veelbelovend begin gemaakt, veelbelovend, omdat daardoor de grond gelegd wordt tot een geregeld familieleven, en omdat men wel verwachten mag, dat dit voorbeeld door anderen zal gevolgd worden.

» De belangstelling in het godsdienstig onderwijs is bij de plantage-negers sedert de afschaffing der slavernij niet verminderd en hunne gehechtheid aan de kerk niet verzwakt; de leeraren zijn hun op de plantages even welkom, en hunne godsdienstoefeningen en catechisaties worden even talrijk bezocht als in den tijd der slavernij.

» Van de andere zijde treden de heidenen thans met hunne af-goderij ook veelal meer te voorschijn."

En hiermede kan dit verslag worden besloten.

Dit alleen zij nog herhaald. Om de tot dusver van de emancipatie verkregen gunstige uitkomsten meer en meer te doen toenemen en haar in de toekomst tot heil voor de kolonie te doen strekken, worden volstrekt gevorderd de ernstige handhaving van het staats-toezigt en de krachtige bevordering der immigratie van arbeiders. Zonder staats-toezigt, althans gedurende de eerste jaren na de emancipatie, en zonder immigratie van arbeiders, loopt de toekomst der kolonie groot gevaar.

De Gouverneur der kolonie Suriname,

VAN LANSBERGE.

[XLVI. 3.]

BIJLAGE.

STAAT aantoonende de overtredingen ter zake waarvan door de districts-commissarissen straffen zijn opgelegd. — Julij, Augustus en September 1863.

[XLVI. 4.]

BIJLAGE.

Idem. — October, November en December 1863.

[XLVI. 5.]

BIJLAGE.

UITVOER van producten der kolonie Suriname.

[XLVI. 6.]

BIJLAGE.

STAAT der prijzen van 1°. Julij 1862 tot ultimo Junij 1864 besteed voor den aankoop van plantages en gronden.

[XLVII. 4.]

KONINKLIJKE BOODSCHAP ingekomen in de zitting van den 28sten September 1864.

MIJNE HEEREN!

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van wet tot vaststelling der begrooting voor de gestichten Ommerschans en Veenhuizen, dienst 1864.

De toelichtende memorie, die, van bijlagen voorzien, dat wets-ontwerp vergezelt, bevat de gronden, waarop het rust.

En hiermede, Mijne Heeren! bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 28sten September 1864.

WILLEM.

[XLVII. 2.]

ONTWERP VAN WET tot vaststelling der begrooting voor de gestichten Ommerschans en Veenhuizen, dienst 1865.

WIJ WILLEM III, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de begrooting der uitgaven voor de aan het Rijk toebehoorende gestichten te Ommerschans en te Veenhuizen over het jaar 1865 bij de wet behoort te worden vastgesteld, en dat de middelen behooren te worden aangewezen tot dekking van die uitgaven,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ART. 1.

De begrooting der uitgaven voor de aan het Rijk toebehoorende gestichten te Ommerschans en te Veenhuizen voor het jaar 1865 wordt vastgesteld op de som van *zeven honderd achttien duizend honderd acht en veertig gulden tachtig cents* (f 718 148,80), te weten

Iste AFDEELING.

Beheer.

Art. 1. Bezoldigingen, toelagen en belooningen van ambtenaren en bedienden, hetzij tijdelijk of voor vast aangesteld . . . . . f 48 175,80

Art. 2. Jaarwedden aan de kerkleeraars 6 200,00

Art. 3. Bureaubehoefden, druk- en bindwerk, toelagen voor schrijffloer en bureaustoffen, briefpost, expresseloon en andere kleine onkosten 3 100,00

Art. 4. Reis- en verblijfkosten van ambtenaren en bedienden voor de dienst der gestichten, en vergoeding voor kosten van verplaatsing van beambten, ... 600,00

Art. 5. Onderhoudskosten, zoo van zieken als gezonden, met al den aanleve van dien, daaronder begrepen de verwarming, de verlichting, het meubelen en schoonhouden der lokalen, de bewassing, de kleeding- en liggingsstukken, de wapening der veldwachters, de brandblusmiddelen, de kerk- en schoolbehoefden en leesboeken, zoodat de aanschaffing van grondstoffen, en verdere kosten tot vervaardiging of verstrekking van genoemde voorwerpen en benodigdheden 288 000,00

Art. 6. Afzondering voor uitgaanskassen of oververdiensten, te goed bij ontslag of overlijden, en inwisseling van fictive munt uit het bedrag der aan de verpleegden te goed gedaan wordende loonen voor huishoudelijke diensten 9 000,00

Art. 7. Aankoop, verstrekking en vervoer van geneesmiddelen, en andere uitgaven tot de genees-, heel- en verloskundige behandeling vereischt 7 000,00

Art. 8. Aanbouw, vernieuwing en onderhoud en lasten van gebouwen en getimmerden, wegen en vaarten en verdere eigendommen, aanschaffing van alle materialen daaronder begrepen 26 000,00

Transporteren . . . . . f 388 075,80